УДК 37.022:355.231(477)

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

А. В. ЯНКОВЕЦЬ

Тенденція розвитку сучасного суспільства, його яскраво виражена інформатизація зумовлюють необхідність активного використання засобів масової комунікації в різних сферах людської діяльності. Комп'ютерна комунікація перебуває сьогодні на вістрі глобальної інформаційної революції і не може не торкатися освіти. Не дивно, що педагоги все частіше звертають увагу на цю динамічну сферу, що обіцяє радикально змінити сучасну практику освіти. Перелік регулярних видань і конференцій, присвячених проблемам «глобального інформаційного суспільства», яке народжується на наших очах, швидко зростає. Сьогодні на сторінках педагогічних видань усе частіше з'являються привабливі повідомлення про перспективи використання комп'ютерів для вирішення завдань, що постають перед майбутніми фахівцями.

Як наслідок технічного прогресу – підвищення вимог і до підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, зокрема до рівня оволодіння ними іноземною мовою. З огляду на об'єктивні еволюційні процеси та зміни у суспільстві, навчання іноземній мові слід розглядати як пріоритетне завдання, що зумовлюється розширенням міжнародних зв'язків України, розвитком усіх сфер суспільного життя.

При цьому аналіз сучасної педагогічної теорії та практики свідчить про невисокий рівень навчання іноземній мові на території нашої країни. Сьогодні небагато вищих навчальних закладів спроможні адекватно реагувати на соціальне замовлення і забезпечувати підготовку фахівців, котрі добре володіють іноземною мовою. Це вимагає від викладачів розробки ефективних технологій навчання курсантів іноземної мови на основі застосування сучасних інформаційних засобів [1].

Одним із найважливіших завдань інформатизації освіти, на наш погляд, є використання можливостей комп'ютерних технологій для реалізації ідей розвивального навчання, активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників, підвищення її ефективності, а також для підготовки молоді до життя в умовах інформатизації суспільства в цілому.

Створення і використання нових педагогічних технологій навчання спрямовані головним чином на розвиток пізнавальної активності курсантів та становлення їх як суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності.

Отже, якісно новий рівень навчання іноземній мові майбутніх офіцерів-прикордонників спроможні забезпечувати саме комп'ютерні технології.

Аналіз педагогічної літератури та проведені дослідження у галузі застосування інформаційних технологій у навчальному процесі надали можливість виділити основні критерії оцінювання мультимедійних продуктів, які повинен узяти до уваги викладач при виборі даних технологій (Р. Гуревич, В. Лайонс, Р. Хоффман); здійснити характеристику сучасного стану використання нових інформаційних технологій у процесі навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах (Н. Іщук, А. Мушинські, Л. Морська), знайти шляхи інтеграції комп'ютерних технологій та основні напрямки комп'ютеризації (О. Скалій), виділити переваги дистанційного навчання у вищому навчальному закладі (Т. Іванченко, В. Походіна).

Комп'ютерну технологію навчання іноземній мові майбутніх офіцерів–прикордонників як інноваційну інформаційну технологію навчання слід розглядати не просто як використання нових технічних засобів навчання, але й як вияв принципів і розробку прийомів оптимізації навчального процесу шляхом аналізу факторів, що підвищують освітню ефективність, конструювання й використання нових програм, а також аналіз методів, які використовувались раніше.

Комп'ютерна технологія навчання надає курсантам величезні можливості незалежного персоніфікованого навчання, але водночас потребує від них розумових і вольових зусиль, концентрації уваги, логічності, суворого мислення і розвиненої уяви. Поєднання всіх наведених вимог повинно сприяти розвитку таких цінних якостей особистості, як творча активність та самостійність, дисциплінованість і критичне мислення, відповідальність та працелюбність, наполегливість і цілеспрямованість.

Під час розробки комп'ютерного забезпечення рейтингового контролю навчальних досягнень курсантів у процесі вивчення іноземної мови нами зроблена спроба визначити дидактичні властивості комп'ютера, а саме:

ведення діалогу з ПК за розгалуженою програмою з різними методичними завданнями (формування орієнтованої основи дій, контрольні тексти);

застосування комп'ютерної гри, особливо з підключенням звукозапису, на різних етапах формування лексичних, граматичних навичок, аудіювання, читання;

вирішення різних комунікативних завдань у запропонованих ситуаціях спілкування [2].

На основі психолого-педагогічної літератури нами визначені можливі шляхи використання комп'ютерної технології навчання в процесі рейтингового контролю навчальних досягнень майбутніх офіцерів-прикордонників при вивченні ними іноземної мови і пов'язані з цим позитивні психологічні ефекти, які полягають, у першу чергу, в активному індивідуально орієнтованому включенні курсанта в навчальний процес. При цьому оперативний зворотний зв'язок сприяє інтенсифікації мислення, пам'яті та уяви курсантів.

Сьогодні потребує вирішення така проблема педагогічно доцільного використання комп'ютерних технологій у процесі навчання іноземної мови майбутніх офіцерів-прикордонників як інноваційна технологія навчання. Комп'ютерну технологію навчання можна використовувати в усіх навчальних дисциплінах. Проте, навчання іноземних мов у ВВНЗ є тією галуззю, де комп'ютерна технологія навчання може принципово змінити і методи роботи, і її результати.

Разом з тим, аналіз сучасних науково-педагогічних досліджень (Л. Білоусової, Є. Дозорова, О. Колгатіна, С. Канатової, Е. Носенка, П. Сердюкова та інших) свідчать про те, що залишаються невирішеними такі аспекти означеної проблеми, як взаємозв'язок гуманізації навчального процесу і використання комп'ютерних технологій навчання, педагогічні умови використання новітніх комп'ютерних технологій, які сприяють оновленню змісту, форм та методів навчання іноземної мови.

Метою даної статті є теоретичний і практичний аналіз різноманітних аспектів використання комп'ютерних технологій у процесі навчання іноземній мові майбутніх офіцерів-прикордонників.

Минув той час, коли в умовах високої централізації управління інформаційні потоки в суспільстві контролювалися «зверху», всі рішення про зміст навчальних предметів, зміст навчальних матеріалів та методи навчання приймалися порівняно невеликою групою експертів, а завдання основної маси викладачів зводилася до впровадження цих рішень у життя. Сучасні завдання навчання і виховання активної та самостійної творчої особистості, що діють в умовах надлишку інформації, вимагають іншої позиції викладача. Адже тільки педагог практично відповідає за результати навчання. Тому він і повинен приймати рішення щодо змісту і методів навчальної роботи, вибору навчальних матеріалів, що використовуватимуться у майбутньому.

В умовах інформаційного суспільства, у світі „надлишку інформації" під рукою викладача та його студентів повинні набути всі необхідні інформаційні та методичні ресурси: відповідні текстові, графічні, аудіо- і відеоматеріали, навчальні програми й лабораторії, методичні розробки, плани занять тощо. Це новий спектр інструментарію та засобів для роботи викладача й майбутніх офіцерів-прикордонників [3].

Засоби комп'ютерної комунікації повинні поставити всі ці складові на робоче місце учасників навчального процесу. Комп'ютерна комунікація здатна забезпечити єдиний інформаційний простір для роботи викладача навчальній групі на заняттях, поза заняттями і за межами навчального закладу [4].

Підвищуються можливості для індивідуалізації навчання курсантів у нашому вищому військовому навчальному закладі. Кожний курсант працює на комп'ютері як уміє і може, коли потрібно – робить зупинки, думає, виправляє помилки. Звісно, на заняттях з іноземної мови неможливо постійно використовувати комп'ютер, оскільки навчання передбачає й набуття навичок безпосереднього спілкування. Проте, не слід і недооцінювати роль занять із використанням комп'ютера. Адже саме навчання з допомогою комп'ютерних комунікацій має великі мотиваційні потенційні можливості й відповідає принципу індивідуалізації навчання [5].

Отже, спробуємо уявити та зрозуміти позицію викладача іноземної мови у вищому військовому навчальному закладі, який використовує комп'ютерні комунікації для навчання курсантів. Як правило, він послуговується апробованою методикою, а на підготовку до занять з кожним роком витрачає усе менше часу. І раптом він відчуває, що час вимагає зміни стилю роботи і використання інформаційних технологій для навчання курсантів іноземної мови. Для цього йому потрібно буде значно більше часу витрачати на підготовку до занять, але не вдома, а у військовому вищому навчальному закладі.

Добре, якщо він сам є фахівцем у галузі інформаційних технологій. А інакше доведеться просити допомоги у програміста та ще й вивчати нові терміни – експертна система, база даних, метод проектів, трафік тощо. І у такому випадку може з'явитись пасивне протистояння викладача використанню комп'ютера у навчальному процесі.

Таким чином, пошуки нових методів та засобів навчання майбутніх фахівців потрібно починати з особистості викладача, який готовий і має бажання вивчити та застосувати даний технічний засіб, а також зуміє розробити методику викладання даного предмета із використанням комп'ютерної комунікації.

Навчання повинно завжди базуватися на конкретній методиці викладання. Іншими словами, методика – це технологія, але не виробничого процесу, а процесу навчання. Технологічний процес завжди передбачає конкретну задану послідовність дій для досягнення поставленої мети і в цьому чимось подібний до алгоритму [5].

Ми вважаємо, що комп'ютерна методика для навчання іноземній мові повинна бути, по-перше, якісною, а по-друге, мати невеликий обсяг. Адже великий обсяг матеріалу, поданого без методичного матеріалу, може призвести до зворотного ефекту: замість якісного засвоєння іноземної мови курсант виявиться неспроможним зорієнтуватись у навчальному матеріалі і як, наслідок, відмовиться від роботи з комп'ютером.

На наш погляд, основне завдання сучасного викладача іноземної мови військового вищого навчального закладу – розташувати у цьому алгоритмі комп'ютерну комунікацію так, щоб мета досягалася найефективнішим чином із затратою мінімуму навчального часу, його зусиль і зусиль курсантів.

Отже, спробуємо сформулювати певні вимоги до комп'ютерних методик, які застосовуються у навчанні іноземної мови у вищому військовому навчальному закладі.

Відповідність основним дидактичним принципам – активності, свідомості, індивідуалізації, комунікативності, інтенсифікації.

Опора на екстралінгвістичний принцип при вивченні одиниць мови, при розкритті основних понять, специфічних для мови, що вивчається.

Врахування військово-професійної спрямованості курсантів.

Відповідність віковим та психологічним особливостям курсантів.

Спрямованість комп'ютерної комунікації на формування вмінь самостійно здобувати інформацію та працювати з нею.

Наявність різних видів інформації, що підлягає засвоєнню в процесі навчання іноземним мовам, та спеціальної методичної розробки для оволодіння нею.

Наявність системи контролю знань.

Нові інформаційні технології, комп'ютерні комунікації – унікальний інструмент і для розвиваючого навчання курсантів, і для масової перепідготовки викладачів. Педагог-дослідник є головним персонажем військового вищого навчального закладу інформаційного століття.

Сучасне середовище вимагає від викладача військового вищого навчального закладу багато зусиль та специфічних знань для втілення своїх ідей, застосування сучасних інформаційних технологій, комп'ютерних комунікацій у процес навчання.

Таким чином, використання комп'ютерних технологій у процесі навчання іноземній мові майбутніх офіцерів-прикордонників для контролю навчальних досягнень курсантів повинні відповідати наступним критеріям:

оволодінню комп'ютерної технікою, що є обов'язковим компонентом професійної готовності майбутнього офіцера-прикордонника;

розробці і використанню програмних засобів для комп'ютерної підтримки курсантів під час контролю їхньої навчальної діяльності в процесі вивчення іноземної мови;

залученню майбутнього офіцера-прикордонника до спільної діяльності з розробки та впровадження комп'ютерних технологій, орієнтованих на отримання і контроль навчальних досягнень курсантів.

Активізація навчальної діяльності курсантів, як свідчать результати проведених досліджень, можлива тільки на основі моделювання процесу навчання курсантів іноземній мові з використанням комп'ютерних технологій, яке передбачає врахування багатства потреб та інтересів особистості, її спрямування на все повнішу самореалізацію в пізнанні, спілкуванні і в майбутній трудовій діяльності офіцера-прикордонника.

Крім вищевикладеного, нас надзвичайно цікавить методика створення курсу інтерактивного мультимедійного дистанційного навчання, тобто можливості створення електронного викладача. Саме ця проблема і є предметом наших подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Дозоров Е. В. Дидактические основания компьютеризации процесса профессиональной подготовки студентов ВУЗа : автореф. дис... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Е. В. Дозоров. – Магнитогорск, 2001. – 23 с.
2. Колгатіна Л. С. Управління самостійною роботою студентів в умовах нових інформаційних технології / Л. С. Колгатіна // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. – Харків : ХДПУ, 2001. – Вип. 19. – Ч. 2. – С. 132-135.
3. Мищенко В. Ф. Рейтинг в учебном процессе // Современные методы активизации творческих способностей в процессе подготовки инженеров : Тезисы докл. Семинар. 21-23.10.2001 / В. Ф. Мищенко, В. М. Власенков. – Севастополь : СПИ, 2001. – С. 134–135.
4. Найт П. Образование для всех с помощью телеобучения // «Телеобучение и новые технологии в образовании» : Труды Первой Международной конференции по телеобразованию в России ICDED '94, Москва, 5-8 июля, 1994 (на англ.) / П. Найт. – М. : Ассоциация Международного Образования (AIE), 1994. – С. 27–31.
5. Морська Л. Сучасний стан використання нових (мультимедійних) інформаційних технологій у навчанні іноземним мовам у вищих навчальних закладах / Л. Морська // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. – 2002. – № 10. – С. 92–94.